

Kestävää kasvua kuntien johdolla

Kuntien ja kaupunkien
kestävän kasvun ohjelma

KUNTA
LIITTO

Kestävän kasvun Suomi
on osiensa summa

**KUNTA
LIITTO**

Kasvuohjelma: Kestävä
kasvu tehdään
kumppanuudessa –
mutta aina kunnissa ja
kaupungeissa

Sisältö

Esipuhe: Kestävän kasvun Suomi on osiansa summa	4
Kunnat ovat merkittävä työllistäjä, ostaja ja investoija	6
Kuntien ja kuntayhtymien menot tukevat kasvua.....	7
Kuntien tulot painottuvat verotukseen: tämä kannustaa kasvutoimiin	8
Hankinnat ovat kasvun strateginen väline	9
Kunnat ja kaupungit osaamistason noston ja osaavan työvoiman saatavuuden ajureina	10
Kunnat ja kaupungit investointien vauhdittajina	21
Kunnat ja kaupungit yritystoiminnan kestävän kasvun ja uusiutumisen edistäjänä.....	34

Kunnat ovat merkittävä työllistäjä, ostaja ja investoija

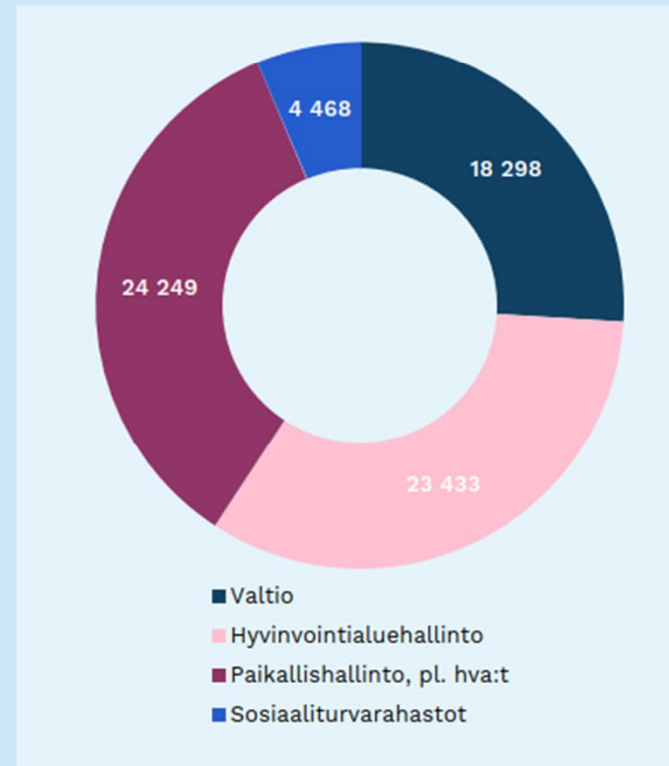
Julkisen sektorin palveluksessa on noin 700 000 työllistä, mikä on 25 prosenttia kaikista työllisistä. Kuntasektorilla on työllisiä noin 280 000.

Kunnat kuluttavat (työllistävät, ostavat) ja investoivat. Kuntahallinnon kulutusmenot ovat noin 24 ja investoinnit 5 miljardia euroa.

Kasvunäkökuulmasta kuntien tulee:

- kohdistaa julkinen kulutus ja investointimenot vaikuttavammin, edistäen hyvinvointia ja yhteiskuntarauhaa
- nostaa kuntalaisten osaamistasoa
- tasapainottaa oman kuntansa talouden tila, jotta on mahdollista investoida lisää

Kaksi kolmasosaa julkisesta kulutuksesta tapahtuu paikallishallinnossa.

Lähde: Tilastokeskus, kansantalouden tilinpito

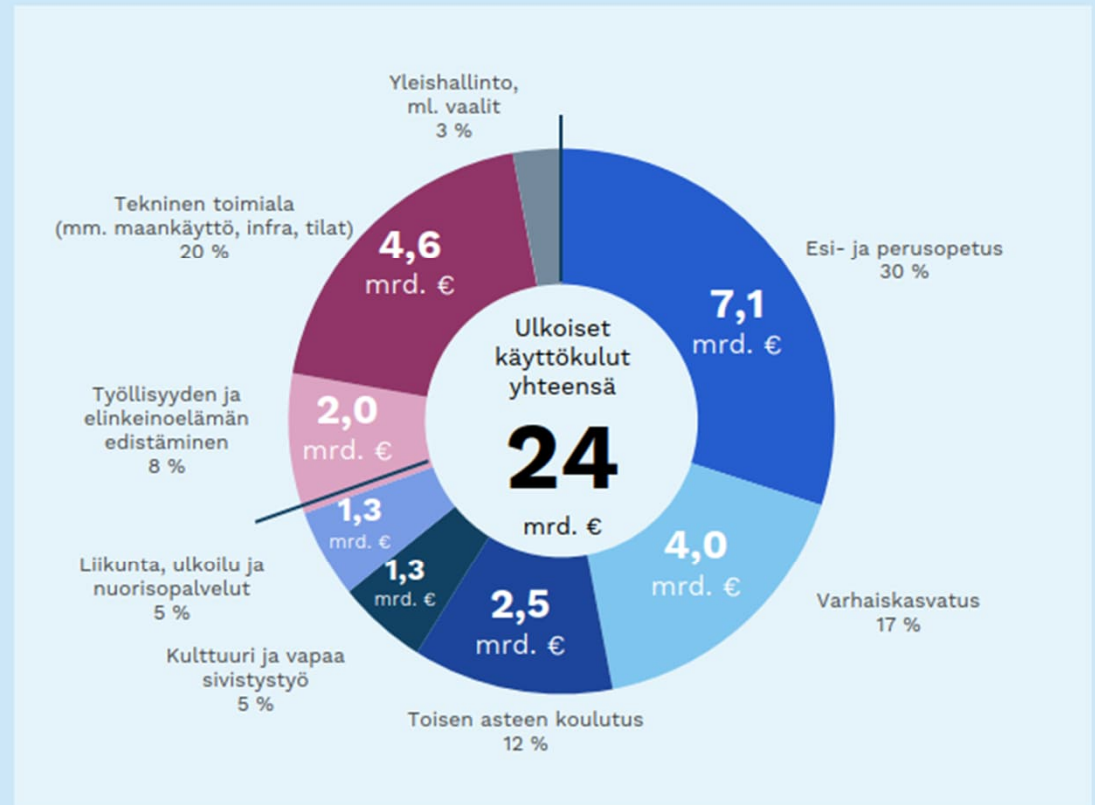
Kuntien ja kuntayhtymien menot tukevat kasvua

Työllisyyden ja elinkeinoelämän edistämisesä on huomioitu arvio valtiolta kunnille vuoden 2025 alusta siirtyvien tehtävien kuluista lisättyinä kuntien tämän hetkisiin panostuksiin ko. tehtäviin.

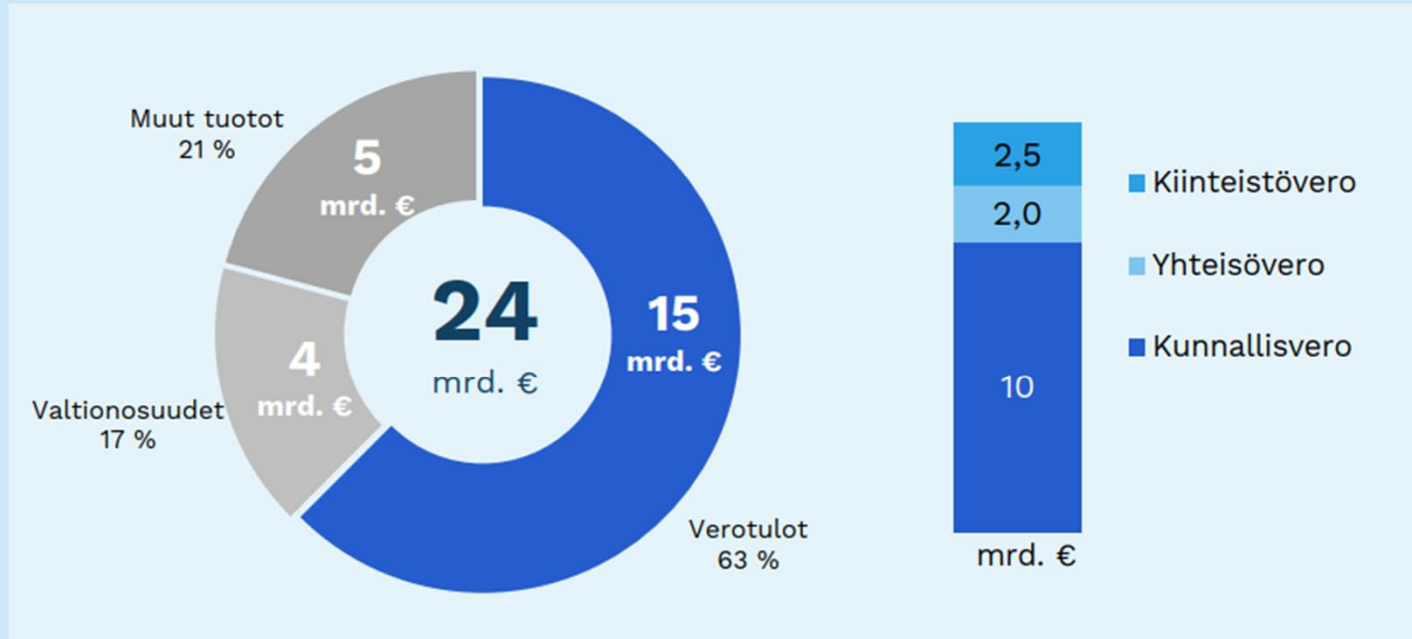
Menot eli ulkoiset käyttökulut kuvaavat parhaiten tehtävien volyymia. Käyttökulut sisältävä toimintakulujen lisäksi poistot ja arvonalentumiset sekä palveluille kohdennetut vyörytykset ja sisäiset erät.

Ulkoiset käyttökulut eivät ota kantaa siihen miten toiminta rahoitetaan. Kuluihin sisältyy myös asiakasmaksuilla ja myyntituloilla rahoitettu toiminta.

Luvuista on poistettu kuntien välisten yhteistoiminta-alueiden sekä kuntien ja kuntayhtymien väliset erät. Lukuihin ei sisälly kuntaomisteisten yhtiöiden kuluja.

Kuntien tulot painottuvat verotukseen: tämä kannustaa kasvutoimiin

Lähde: Valtiokonttori, Kuntaliitto, Kuntatalousohjelma.

Hankinnat ovat kasvun strateginen väline

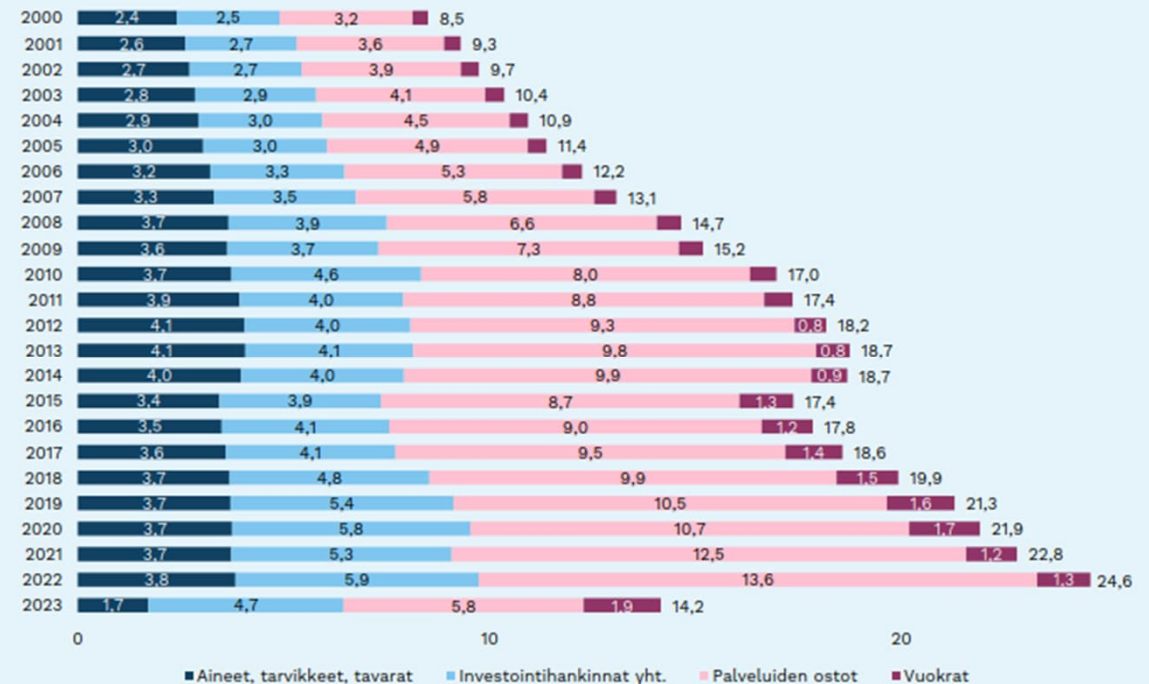
Kunnat ja kuntayhtymät tekevät reilun neljäsosan suomalaisista julkisista hankinnoista.

Hankinnat ovat väline strategisten tavoitteiden saavuttamiseen.

- Kuntien hankintojen volyyymi on niin suuri, että käytetyillä varoilla voi edistää mm. alueen elinvoimaa, työllisyyttä tai ympäristö- ja hyvinvointinäkökulmia

Kunta voi keskittää omat resurssinsa tiettyihin toimintoihin ja täydentää palvelutuotantoa ulkoisesti esimerkiksi skaalaetujen vuoksi.

Kuntien ja kuntayhtymien ulkoiset hankinnat, mrd. euroa

A man in a denim jacket and gloves is kneeling in a garden, tending to plants. The image is monochromatic with a blue tint. The man is smiling and looking down at his work. The background shows various types of plants, including tall grasses and leafy ground cover.

Kunnat ja kaupungit
osaamistason noston ja osaavan
työvoiman saatavuuden ajureina

KUNTA
LIITTO

Osaava työvoima ja sen oikea kohdentuminen luo pohjan kestäväälle kasvulle

Sivistyspalvelut ovat kestävä
kasvun perusta

Ammatillinen koulutus vastaa
alueiden osaamistarpeisiin

Työvoimapalveluilla työ ja
tekijä kohtaavat

Kansainvälinen rekrytointi ja
kotoutuminen on
elinvoimakysymys

Työvoimapalveluilla työ ja tekijä kohtaavat

Kuntien ja kaupunkien omat kasvutoimet

- Kunnat auttavat työnantajia osaavan työvoiman saatavuuteen liittyvissä asioissa; keskeisintä on, että työ ja tekijä löytävät toisensa.
- Kehitetään kuntaekosysteemiä.
- Tiivistetään yhteistyötä hyvinvointialueiden kanssa monialaisten palvelujen tuottamisessa.

Mitä valtiolta odotetaan?

- Valtion on huolehdittava riittävästä resursseista sekä lainsäädännöstä, joka mahdollistaa työllisyysalueiden kuntien kehittävän työllisyyspalveluita kunkin alueen omien tarpeiden mukaisiksi.
- Lainsäädäntöä tulee keventää niin, että kuntia ei ohjata liikaa, vaan kunnilla on mahdollisuus itse päättää palveluiden toteuttamisesta (normien purku).

Ammatillinen koulutus vastaa alueiden osaamistarpeisiin

Kuntien ja kaupunkien omat kasvutoimet

- Kuntataustaiset järjestäjät vastaavat noin 80 prosentista koulutuksen volyymista ja rahoittavat 1 miljardia euroa vuosittain.
- Kunnat tekevät strategista omistajaohjausta, joka takaa, että koulutuksen järjestäjät voivat toimia tehokkaasti muuttuvassa toimintaympäristössä
- Ammatillisen koulutuksen merkitys on erityisen suuri työllisyys-, elinkeino- ja kotoutumispalvelujen siirryttyä kuntien vastuulle.
- Kunnat sekä koulutuksen järjestäjät tekevät alueellista yhteistyötä työttömyyden minimoimiseksi ja osaavan työvoiman saamiseksi

Mitä valtiolta odotetaan?

- Ammatillisen koulutuksen rahoituksen tason säilyttäminen nykyisellä tasolla.
- Tulevan toiminnanohjauskokeilun tehokas toteuttaminen.
- Kokeilun aikana tulee varmistaa, että valtionohjaus tosiasiallisesti väljenee ja kuntien, koulutuksen järjestäjien ja valtion aito vuoropuhelu lisääntyy.
- Yli puolella yrittäjistä ja vajaa puolella ammattikorkeakoulussa aloittavilla on taustallaan ammatillinen tutkinto, ja näitä polkuja tulee tunnistaa sekä vahvistaa.

A woman in a patterned sports top and leggings is performing a Bhujangasana (Cobra) yoga pose on a rooftop. She is looking upwards with her head tilted back. The background shows a modern city building under a clear blue sky. The entire image has a blue color cast.

Kunnat ja kaupungit investointien vauhdittajina

KUNTA
LIITTO

Kunnat yhdessä valtion kanssa mahdollistavat investointien sijoittumisen Suomeen

Investoinneilla
työtä ja kasvua

Hankkeiden
sijoittuminen alkaa
onnistuneesta
kaavoituksesta

Liikenteellinen
saavutettavuus on
menestymisen
avain

Sujuvat
viranomaisprosessit
luovat vakaan
investointi-
ympäristön

Asumisen
monipuoliset
ratkaisut edistävät
työvoiman
saatavuutta

Turvallisuus luo
puitteet
vetovoimaiselle
kehitykselle

Investoinneilla työtä ja kasvua

Kuntien ja kaupunkien omat kasvutoimet

- Kunnat ja kaupungit jatkavat ja kehittävät toimenpiteitään elinkeinoelämän toimintaedellytysten ja myönteisen investointiympäristön luomiseksi.
- Kuntien ja kaupunkien Investointien houkuttelutyötä kehitetään ja niiden välistä yhteistyötä vahvistetaan.
- Yhteistyötä Business Finlandin Invest in Finland -toiminnon kanssa tiivistetään ulkomaisten investointien edistämiseksi.

Mitä valtiolta odotetaan?

- Valtion tulee sitoutua kuntatalouden pitkäjänteiseen vahvistamiseen, jolla helpotetaan kuntien ja kaupunkien varautumista kestävästä kasvusta tuoviin investointeihin.
- Valtion tulee kehittää sähkönsiirtokapasiteettia kaikkialla Suomessa energiatuotannon ja energiantensiivisen teollisuuden tarpeita vastaavaksi.
- Valtion tulee luoda kansallisen investointinyrkki-toimintamallin vastinpariksi alueellisia investointinyrkkejä ja niiden välille tehokkaan yhteisen toimintamallin.
- Business Finlandin Invest in Finland -toiminnon tulee tiivistää edelleen yhteistyötään kuntien ja kaupunkien kanssa ulkomaisten investointien edistämiseksi.

Hankkeiden sijoittuminen alkaa onnistuneesta kaavoituksesta

Kuntien ja kaupunkien omat kasvutoimet

- Kunnat pitävät maa- ja kaavavarantonsa riittävinä, jotta niillä on mahdollisuus ylläpitää ja kehittää toimivaa elinympäristöä ja toteuttaa sujuvasti kasvuhankkeita.
- Kunnat ohjelmoivat maapolitiikan, kaavoituksen ja yhdyskuntarakentamisen siten, että eri hankkeiden toteuttamiseen voidaan varata riittävät resurssit ja ne toteutuvat oikea-aikaisesti tarpeeseen nähden.
- Kunnat huolehtivat siitä, että niillä on tämän toteuttamiseen riittävät resurssit, toimivat yhteistyömenettelyt eri toimijoiden välillä sekä avoimet ja sujuvat hallinnolliset prosessit.

Mitä valtiolta odotetaan?

- Rakennetun ympäristön lainsäädäntö, mukaan lukien lunastuslainsäädäntö, on parhaillaan uudistettavana.
- Kasvun näkökulmasta olisi ensiarvoisen tärkeää huomioida kuntien näkemykset siitä, kuinka lainsäädännöllä tuetaan kuntien mahdollisuutta luoda ja ylläpitää kasvun kannalta suotuisaa toimintaympäristöä.
- Lainsäädännön tulee tarjota riittävät ja sujuvat työvälineet kunnille alueidenkäytön suunnitteluun sekä maapolitiikan ja kaavojen toteuttamiseen.

Sujuvat viranomaisprosessit luovat vakaan investointiympäristön

Kuntien ja kaupunkien omat kasvutoimet

- Kunnat vastaavat toimivista viranomaispalveluista paikalliset tarpeet huomioiden, mikä edistää myös viran omaisten välistä yhteistyötä.
- Kunnilla on luonteva rooli paikallisena toimijana edistää investointien sijoittumista kokoamalla yhteen eri toimijoita ja viranomaisia.
- Kunnat ja kaupungit kehittävät lupa- ja muita viranomaisprosessejaan sujuvammiksi.

Mitä valtiolta odotetaan?

- Valtion lupaprosessien hitaus ja jähmeys jarruttaa jo nyt investointeja Suomeen.
- Valtion tulee huolehtia vastuullaan olevien lupaprosessien sujuvuudesta ja riittävästä resursseista muun muassa käynnissä olevan valtion aluehallintouudistuksen yhteydessä.
- Valtiolta edellytetään myös selkeää ja johdonmukaista lainsäädäntöä, jotta investoija voi luottaa toimintaympäristön (fyysinen ympäristö, lupamenettelyt) pysyvyyteen ja voi ennakoida ja osallistua toiminta ympäristössä tapahtuviin muutoksiin.
- Sidosyksikkösääntelyn muutoksella ei tule vaarantaa kustannustehokasta ja toimintakykyistä paikallista jätehuoltoa.

Kunnat ja kaupungit
yrittöstoiminnan kestäväen kasvun
ja uusiutumisen edistäjänä

KUNTA
LIITTO

Elinkeinopalveluilla, hankinnoilla, luovien alojen ja matkailun edistämisellä tuetaan elinkeinoja

Elinkeinopalvelut **kestävän** kasvun ja yritysten uusiutumisen tukena

Julkiset hankinnat ovat **kasvun** alusta yrityksille

Luovien alojen ja matkailun kasvupotentiaali käyttöön

Kunnat ja kaupungit mukaan EU-ohjelmakauden tavoitteiden ja toiminnan valmisteluun

Elinkeinopalvelut kestävän kasvun ja yritysten uusiutumisen tukena

Kuntien ja kaupunkien omat kasvutoimet

- Kunnat ja kaupungit sitoutuvat kehittämään elinkeinopalveluitaan sekä alueellisia osaamis-, innovaatio- ja teollisuuskeskittymiään huomioiden uusien työllisyysalueiden uudet tehtävät.
- Yhteistyötä korkeakoulujen, erityisesti kuntien laajasti omistamien ammattikorkeakoulujen, kanssa tiivistetään TKI-toiminnan edistämiseksi.
- Kunnat osallistuvat aktiivisesti alueellisen ja kansallisen yrityspalvelujärjestelmän yhteensovittamiseen sekä kehittävät osaltaan kunnista ja maakunnista maailmalle (Team Finland) palvelupolkua sekä yritysten toimintaedellytyksiä.

Mitä valtiolta odotetaan?

- Valtion tulee kehittää Team Finland -toimintaa ja vahvistaa kuntien ja kaupunkien roolia siinä erityisesti yritysten kansainvälistymispolun alkuvaiheen palveluissa.
- Valtion tulee tiivistää yhteistyötään kuntien ja kaupunkien suuntaan kasvuyrittäjyyden lisäämiseksi sekä yritysten TKI-toiminnan sekä osaamis-, innovaatio- ja teollisuuskeskittymien edistämiseksi.
- Kunnat ja kaupungit tulee huomioida toimijoina kasvuyrittäjyyden ohjelmassa.

Julkiset hankinnat ovat kasvun alusta yrityksille

Kuntien ja kaupunkien omat kasvutoimet

- Kunnat ja kaupungit toteuttavat hankintansa siten, että entistä useampien yritysten ja kolmannen sektorin toimijoiden on mahdollista osallistua ja menestyä julkisissa hankinnoissa.
- Innovaatiot mahdollistetaan määrittämällä hankinnan kohteet vaikutusperusteisesti ja analysoimalla kunkin hankinnan innovaatiopotentiaali. Syntyvät referenssit ovat julkisia ja yritysten hyödynnettävissä.
- Hankintatointa kehitetään tietoisesti asianmukaiseen dataan perustuen.

Mitä valtiolta odotetaan?

- Valtion tulee mahdollistaa vaikuttavien hankintojen toteuttaminen vaikuttamalla julkisia hankintoja koskevan lainsäädännön uudistamiseen ja purkamalla turhia normeja.
- Säätäessään uusista velvoitteista avoimuuteen ja dataan liittyen valtion tulee korvata uusista velvoitteista syntyvät kustannukset sekä säätää uudet velvoitteet vähimmäistasolle, jolla tavoitteet on mahdollista saavuttaa.
- Valtion tulee valtiovarainministeriön johdolla koordinoida myös jatkossa sen, Kuntaliiton, Hyvil Oy:n, Suomen Yrittäjien ja Elinkeinoelämän keskusliiton yhteistä Hankinta-Suomi-ohjelmaa.

KUNTA LIITTO

Helsinki 2025